

פנים יפות ריש פרשת וירא

חתם סופר

דף פ' עמוד ב': מאי דכתיב לדיק כתמר יפרח וכי, אינו נאמר ארז ולא נאמר תמר, כיווני אומר מה ארז אין עושה פירות וכי, ולריך עיון מ"ש צהאי קרא דתיארו צהאי תוארים שלא נעשה לומר שאינו עושה פירות או שאין גזעו מחליף. ויש לומר דודאי אף על פי שכבר עברו על ראשיתו מ"ט קללות שצ"ח וצ"ח שצמחנה תורה, מ"מ כל אותן הלכות הם מעמידים את ישראל ומאירים עיניהם כדכתיב [ירמ' י"א ע"ז] זאת רענן ופה פרי תואר קרא כי שמך, מה זאת זה אינו נותן שמו עד שכותשין אותו וחוצעין אותו וכי [מנחות י"ג ע"ב], אמנם אי' הוא המחשיך עינים הוא חלי ומכה אשר לא כתובה ואחז"ל מ"ז זה סלוקן של שונאים של ת"ח הוא מחשבת עינים צע"ה, וע"כ אמר מרע"ה אחס נצבים היום ופירש"י שהתוכחות והקללות הם מעמדן ומלגן וחס כהיום הזה שמאפיל ומאיר, והתנהג שם מרע"ה שזכו בתנאי ראשיתם שצמחם זקנים ושועריהם כל איש ישראל, ומוכן ממילא בהעדר כל ח"ו אז אין הקללות מאירין אלא מחשיכין עיניהם של שונאי ישראל ח"ו. ואין הכוונה שלא ישאר ח"ו שום לדיק, אלא שהלדיק נסתלק אין משאיר אחריו כמותו ח"ו. וזהו שאמר [תהלים ל"ב י"ב] והציע עיני צעורי, ר"ל על ידי שונאי המכונים שוררי ע"י אותן השונאים מביטים עיני יותר ממה שהביטו מקודם, וכן בקמים עלי מרעים ע"י השמעה אולי ביותר כי הלכות מאירים העינים, אמנם בתנאי חס בכל זה אותם הלדיקים בעושים פירות כתמר הם יהליפו גזע כארז ולא זולת מ"י.

ויש להבין יותר ענינו ע"פ מה שביארנו בס"ד מה שאחז"ל [מ"ק יז.] בפ' תורה יבקשו מפיהו וכי אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו. יש להבין זה מפני שהענין, המלמד את תלמידו תורה צריך שיהא עיקר כוונתו להעלות דעת התלמיד, אף כי מזה היא מניעה להעלות את עצמו, כמ"ש שאדם נקרא מהלך שנאמר [זכריה ג.] ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, וכשהוא מכוון להעלות למעלה א"א להעלות התלמיד שהוא מדרגה התחתונה ממנו. ואחז"ל [ב"ב פ:] בפ' צדיק כתמר יפרח שתמר עושה פירות, והוא דמיון הצדיק שמלמד לאחרים דרכי ה' ותורתו, ואז אינו יכול ליגדל בגבהו כמו ארז שאינו עושה פירות. וז"ש כארז בלבנון שאם הוא דומה לארז שאינו עושה פירות הוא גדול בגבהו, אלא שהקב"ה מצליח אותו בתורה אח"כ, כמשחז"ל [תענית ז.] מתלמידי יותר מכולם, והיינו דאמר אף שהצדיק שהוא כתמר דהיינו שהוא עושה פירות, ואפ"ה בזכות זה יצליח ה' בידו להעלות למעלה למעלה ויזכה אח"כ ליגדל כארז בלבנון שאינו עושה פירות. וז"ש

[ישעיה מב, כא] ה' חפץ למען צדקו, בשביל הצדקות שנמנע מעלייתו למעלה כדי להעלות לתלמידו, יזכה לשניהם שיגדיל תורה לתלמידו וגם יאדיר לעלות למעלה, וכיון שהכוונה בעת ההוא שלא לעלות למעלה אלא להעלות תלמידו, צריך זהירות רב שלא יורידנו תלמידו ממדרגתו, הרי שהרב בשעה שמלמד לתלמידו צריך להתגבר לעמוד במקום קדשו ולא יורידוהו תלמידו. וז"ש ר' יוסי מעולם לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי [שבת קיח:] ר"ל שלא הורידוהו תלמידו למטה, ובכלל זה שלא היה כוונתו לעלות למעלה כי אם להיות פנים בפנים עם תלמידו, כדי להעלותו משא"כ כשכוונתו לעלות למעלה הרי הוא כמחזיר פניו ממנו והוא בכלל וחזרתי לאחורי. וזהו דומה למלאך ה' צבאות שנקרא עומד, כדכתיב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, שאינו הולך למעלה ולא למטה ובבחינה זו